Ч. 60 (12.716). Львів, середа 18. березня 1931. Pocztowa opłata uiszczona ryczałtem. Рік LII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ Львів, Ринок ч. 10. II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло“. Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 15·00 „
Піврічно 30·00 „
Річно 60·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Після одного політичного епізоду.

Львів, 16. березня 1931.

Вчора на цьому місці подали ми на основі найавторитетніших інформацій вичерпуючі дані про широко розголошений уже нині факт польсько-українських розмов. Одначе й ці докладні аж до подробиць дані не задовольняють, як зачуваємо, деяких наших громадян, особливож тих споміж них, що звикли з правила давати більше віри всяким сплетням і навіть провокаційним поголоскам, ніж правдивим, джерельним інформаціям.

Воно навіть булоб до деякої міри дивно, колиб у нас при нинішніх відносинах було інакше, то значить, колиб не було на нашій нещасній землі таких людей, які піддавалиб у сумнів все те, що в таких важних справах кажуть найавторитетніші наші чинники (тут маємо на думці вияснення Секретаріяту УНДО) й українська, зближена до тих чинників преса. Бож нікому не секрет, що від 1925 р., коли то повстало УНДО, аж по нинішній день істнують спеціяльні пресові органи (тижневики, а то й місячники), які мають за завдання розбивати українську національно-політичну організацію всякими засобами. До найрадикальніших з них належить підривання довіря до національного проводу, зокремаж останніми часами до найвидатніших представників нашої Парляментарної Репрезентації та до керманичів деяких наших національно-освітних і господарських установ. Вони, мовляв, і сякі і такі, вони готові на це і на те, словом вони готові „запродати“ весь український нарід разом з душею та цілим його національно-культурним і господарським дорібком. Безкритичні або малокритичні одиниці споміж нашого громадянства дають віру таким злобним та негідним наклепам, але ніколи навіть не думають над тим, щоби дати належну оцінку перш за все самим авторам таких наклепів і їх діяльности як минулої так теперішньої.

Крім спеціяльних пресових органів, що мають за завдання підривати й нищити національно-політичну організацію такої міри як УНДО, є зокрема у Львові ще й т. зв. „видатні українські діячі та політики“, як їх назвав „Век Нови“, які вважають за доцільне і навіть „корисне“ для української національної справи давати до польської преси „авторитетні“ інформації про те, що діється серед українського національного табору, в українських національних установах і навіть в українських родинах. Ці „інформатори“ нераз дають своїми „інформаціями“ докази, що вони або вже опинилися поза скобками українського громадянства, або, що їм до того дуже мало бракує. На жаль і такі „інформатори“ разом з їхніми „інформаціями“ на сторінках польської преси мають у декого споміж наших громадян більше віри, ніж найавторитетніші українські джерела.

Ці факти свідчать про те, що відносини серед нашої суспільности в найвищій мірі нездорові. До деякої міри можнаб такий стан оправдати загальною нервозністю та психічною виснаженістю і моральними муками, які довелось пережити нашому громадянству за останніх дванацять літ і зокрема з кінцем минулого року. Одначе, приймаючи навіть усі ці важкі обставини й факти на увагу, не можна саме описаних мінусів нашого життя віднести виключно на такий рахунок. Бож у всьому мусить бути якась міра, в усьому мусить бути якийсь стрим. Не можна безкритично вірити всяким сплетням, що є виключно витвором уяви ворожих для українського національного табору елементів. Не можна приймати за правду того, що по наказу від своїх зверхників чи хлібодавців подають до вірування саме ті чинники, які покликані єдино тільки до розбивання нашої національної сили.

Для всіх ворогів української національної єдности наша Парляментарна Репрезентація та її керманичі — це люди „без пуття і чести“, люди без ніякого почуття „національної гідности“, „запроданці польського капіталу“, „вислужники польського фашизму“ і т. д. і т. п. Поминаючи факт, кому служать і якими „ідейними“ мотивами керуються автори таких епітетів, ми позволимо собі вжеж таки піддати під розвагу тих наших громадян, що дають віру всім сплетням і наклепам цих „інформаторів“ такі справи: 1) яким правом і на якій підставі можна відмовляти нашому національному проводові, зокремаж нашій Парляментарній Репрезентації права на український національний патріотизм; 2) яким правом і на якій підставі можна не мати до них довіря; 3) яким правом і на якій підставі сміє хтонебудь вважати такі колективні тіла як Центральний Комітет української провідної партії і Парляментарна Репрезентація за угрупування людей, що негідно репрезентують і негідно боронять інтересів української нації?

Ми пересвідчені, що і найзавзятіші критики трохи успокояться, коли холодно подумають над порушеними справами. Бо невже деякі наші громадяни зайшлиб під впливом розкладових і трійливих засобів усякої ворожої пропаґанди серед нас аж до того, що булиб у силі заперечити політичну чесність і високе почуття національної гідности в тих, що як найвідповідальніші за все наше національне життя, виставлені перші на удари долі, які можуть проявитись усяко, але найстрашніше у формі моральних тортур і громадської смерти? І невже всі ті невдоволені з усеї нашої політики, зокремаж виведені з рівноваги наслідком останнього факту польсько-українських балачок, політичні „бессервіссери“ та кнайпові „політики“ направду думають, що тільки вони щось уміють і тільки вони мають монополь на національну честь та гідність, а ті, що опинились на провідних становищах — це нікчемні та безумні торговці національною душею, народн. цінностями, народн. і свою честю? І невже накінець такі явища нашого життя будуть у наших ворогів тільки черговим атутом проти нас, тільки черговим доказом на те, що ми — мовляв, — нарід занархізованих рабів, нарід, що не всилі ні видати ні витворити споміж себе ніякого авторитету для себе і що тільки чужа нагайка може його втримати в карбах дисципліни і порядку?

На щастя, так воно не є, на що наш нарід дав багато-багато претарних доказів. Але як усюди, так і в нас не всі на однакову міру створені. Як усюди так і в нас є невідповідальні, безкритичні одиниці, які галапасують на національним організмі та мутять при всякій нагоді воду, щоби наші вороги могли виловити з неї рибу. Наш загал у своїй подавляючій більшости протиставиться гідно таким „подвигам“ невідповідальних одиниць. І тому, не зважаючи на їхній галас, з приводу останніх польсько-українських розмов, він у подавляючій своїй більшости поставився по всіх вияснениях, що були у цій справі в нашій пресі, до цього факту наскрізь річево та спокійно. А коли так, то й оцінка цього факту буде в нього теж річева і спокійна. І це в даних обставинах вважаємо за найцінніше.

Чому Італія торгує з Радянським Союзом?

Пасивні позиції. — Радянський дампінг. — Стаття італ. міністра фінансів. — Економічне співробітництво і перевірка версайльських договорів.

Сьогоднішні часописи приносять текст парляментарного справоздання Польверелля про бюджет міністерства закорд. справ, що, ясно, пропонує його безумовне затвердження.

Знаходимо в тім рефераті загальний огляд діяльности міністерства закорд. справ за минулий рік і в тому огляді те, що може цікавити і нашого українського читача. Тут маю на увазі перш за все італьо-радянські торговельні зносини, що, як виявляється, розвиваються не зовсім відповідно до бажань та надій італійського уряду, — вони дають Італії сильний торговельний пасив. Так в 1929 р. Італія ввезла з СРСР ріжного краму на 340.400.000 лір, а вивезла до СРСР лише на 70.600.000, дійшовши таким чином до пасиву 269.800.000 лір.

Факт, без сумніву, досить неприємний, але зрозумілий. — СРСР переводить свою торгівлю з явно політичною метою, і шукає головне за машинами, що їх Італія природно не може постачати в такій кількості і на таких умовах, як скажемо, Німеччина чи Америка. І дійсно, з інших статистичних джерел знаємо, що Італія в відношенні до радянського імпорту стоїть аж на двацятому місці, тимчасом як до експорту — на пятому місці.

Щодо експорту справа ясна: до Італії вивозять величезну кількість хліба, вугілля, нафти і дерева, які для неї, при низькій дампінґовій ціні радянського краму, просто манна з неба. Парляментське справоздання не може поминути факту неприємного пасиву, але заспокоює громадську опінію заявою, що фактично і до війни італьо-російські зносини давали завжди для Італії торговельний пасив. — Це-ж виникає з самого характеру того краму, що його може пропонувати одна країна другій.

Знаємо, що тим неменше, щоби зарадити занадто великій диспропорції межи імпортом і експортом, СРСР в останні місяці замовив в Італії аж сорок торговельних кораблів, потрібних Рад. Союзові для експортової торгівлі.

В Італії, як у цілій Европі, чимало говорять і думають про радянський дампінг. Але Італія займає щодо цього свою особливу позицію: для Італії радянський дампінг досі був незвичайно сприятливий, звільняючи її від важкої данини іншим европейським країнам при експорті сирівців. Що-ж до дальшого розвитку дампінгу, то Італія і надалі надіється знайти задовольняючий економічний „модус вівенді“, виходячи з того, що фактично СРСР (властиво Україна) і Італія в економічному відношенні ніколи не можуть бути в великому контрасті.

З цього боку варто відмітити сьогоднішню статтю в „Корріере делля Сера“ бувш. італійського міністра фінансів і найкращого економіста Італії п. Де Стефані, який пише:

„Ми не можемо ще сьогодні обрахувати можливі наслідки швидкого розросту російської економії. Не можемо навіть знати, з якою швидкістю ітиме цей процес трансформації радянської економії, як не можемо знати, які наслідки він матиме на саму політичну структуру радянського режіму; але одне є певне, що теперішня систематична діяльність над поширенням культури, збільшенням механічних та електричних сил і моторів, поширенням доріг, водних і суходільних шляхів не дозволяє нікому нехтувати тим, що називається російським чинником у світовій політиці. Ми не могли би залишатися байдужими навіть і в тому випадку, якби тут справа йшла про діяльність — інтенсивну, прискорену — звичайної капіталістичної держави, — як на це мали ми вже кілька прикладів в історії. Бо тут перед нами явище, що своїми розмірами і швидкістю розвитку мусить перевернути коміть головою економію цілого світу. Запорукою цього є: безконечні мінеральні багацтва, безмежна просторінь території, що йде від полярних країв до країв підтропікальних, етнічно-політичне злиття народів на тих територіях; тенденція асиміляції азійтських народів, що готові ввійти в орбіту тих всіх перемін і нарешті багацтво річних шляхів і великі морські можливости, що сприятимуть можливостям внутрішнього розвитку. Залякувачі сіють тепер по всіх усюдах страх, вказуючи на цей економічний російський чинник, як залякували нас давніше американською економією.

Фашисти, починаючи з самого Дуче і до звичайних рядовиків, ніколи не вірили в скороминучість російського більшовизму як політичного явища і так само ніколи не вважали можливим нехтувати ним, як економічним чинником. Страх треба відкинути. Треба дивитися на російську дійсність, як на справжні факти і то не лише політичні, релігійні та етичні, але також як на дійсність економічну. З цього погляду, здається, не лежить в інтересах світа ізолювання російської економії. І певно, що, наскільки справа торкається Італії, найкращою політикою видається нам взаємне економічне співробітництво, що зрештою є принципіяльною базою фашистівського ладу".

З цієї довгої цитати читач може переконатися, наскільки погляди фашистівських політиків — і після заключення морського порозуміння — відріжняються від поглядів французьких політиків.

Але ще більший контраст надибуємо в дальшому тексті парляментарного справоздання, де з новою силою повторюється ревізіоністична теза фашистівського уряду. Кінчиться воно такою фразою: „Ще 5. червня 1928 р. голова нашого уряду в своїй промові до сенату зазначив, говорячи про необхідність перегляду мирових трактатів: Було би напр. дуже цікавим встановити, скільки і які саме пакти версайльських договорів не були проведені в життя і скільки з них пристосовано лише частинно або в зовсім іншому напрямку..."

Справді, було би дуже цікаво...

Евг. Онацький.

Повінь.

Внесок послів Українського Клюбу у справі катастрофального виливу в долинах рік Стрия і Опору.

Раз-у-раз переживає рільниче населення Підкарпаття виливи рік і гірських потоків, що нищать його добуток, перемінюють нечисленні, але найбільш урожайні поля у пісковини і мулини, що часто позбавляють його помешкання і нормальної комунікації через втрату мостів і знищення доріг. Плянова реґуляція тих рік і потоків, ведена на ширшу скалю перед війною, — від 10-ти літ застрягла майже на мертвій точці, так, що давні здобутки в тім напрямку і невеличкі повоєнні праці щезають майже цілковито при кожному спорадичному виливі. Загально відомі страшні наслідки двох останіх повеней у тих околицях. Нераз зверталося увагу уряду в соймі і в часописах усіх політичних напрямків на конечність плянової, скорої і поважної акції, щоби запобігти наслідкам правдоподібних дальших катастроф у тій полосі краю. На жаль тепер стоїмо вже перед фактом нового нещастя. У минулому тижні потворилися під Корчином і Синевідськом Вижним на ріках Опорі та Стрию величезні ледові запори, які знову спричинили великі виливи тих рік. Около 200 морґів найбільш урожайної землі покрили намулом і деревом. Знищені мости і загороди. Втрати знову дуже великі.

Тому зголошуємо внесок:

Високий сойм зволить прийняти постанову:

Сойм взиває уряд до зорґанізування негайної помочі для населення, пошкодованого останньою повінню на Підкарпаттю і до предложення соймові звіту про розміри того нещастя, та про пляни уряду, які мали би на увазі запобігти дальшим катастрофальним і спорадичним виливам підкарпатських рік.

Варшава, дня 9. березня 1931 р.

Боротьба за каплицю.

Важне рішення Адміністраційного Трибуналу.

Цікава розправа відбулася дня 10. ц. м. перед Найвищим Адміністраційним Трибуналом у Варшаві, а то у слідуючій справі:

Від непамятних часів находиться в лісі Бучниках коло Болехова криниця, якій нарід приписує чудотворну цілющу силу, звязану з віруванням народу, що 80 літ тому появилася там Мати Божа.

В 1859 р. побудували там вірні гр.-кат. обряду, приналежні тоді до парохії в Болехові чи радше до філіяльної церкви в Волоському Селі, каплицю, яка згодом перемінилась у самостійний храм, який від того часу находився в посіданню і адміністрації церкви в Волоськім Селі чи основаного при тій церкві Брацтва. В 1862 р. парох Болехова довершив на доручення митрополита Григорія Яхимовича посвячення тієї каплиці у гр.-кат. обряді, в якому також відбувалися потім богослуження у тій каплиці. Аж ось в 1926 р. забажалось декому поділитися співвласністю тієї каплиці, використовуючи обставини що каплиця була побудована в свому часі на камеральному ґрунті з відома дирекції домен і лісів і що ще перед більш як 25 роками відбувалося там за дозволом нашого священства богослуження в латинському обряді. На цій підставі в жовтні 1926 р. зажадало староство в Долині від пароха в Болехові видачі ключів від каплиці в Бучниках до рук управителя надлісництва в Болехові.

Проти цього дивного розпорядку староства відкликався о. Левинський як парох в Болехові до воєвідства в Станиславові, виказуючи вищезгаданий правдивий стан речі та обстоюючи права власности до цієї каплиці церкви в Болехові чи самостійної тепер церкви в Волоському Селі. О. Левинський заперечив старосту і взагалі адміністраційним властям права мішатися в цю справу і видавати якінебудь зарядження тому, що тут річ іде про власність і посідання, а ці справи має право рішати тільки суд. Ореченням з 18. лютого 1928 р. воєвідство в Станиславові цього відклику не взяло під увагу і зажадало від о. Левинського негайно виконати доручення староства і віддати до 8 днів ключі управителеві надлісництва в Болехові. Проти цього оречення внесли о. Левинський, як парох в Болехові і о. Сухий, як парох тепер самостійної церкви в Волоському Селі через адвоката д-ра Петра Зволинського позов до Найвищого Адміністраційного Трибуналу. Дня 10. ц. м. відбулася перед Найвищим Адміністраційним Трибуналом розправа, в якій позиваючих заступав адвокат д-р Володимир Загайкевич, виказуючи некомпетенцію заскаржених оречинь, якими староство та воєвідство увійшли на площину цивільного права і хотять з поминенням суддів вирішити питання з ділянки приватного права. Найвищий Адміністраційний Суд признав правосильним становище позиваючих і взявши під увагу позов о. Левинського — в цілости анулював розпорядки долинського старости і станиславівського воєвідства.

Відгомін польсько-українських розмов у польській пресі.

„ПІДСТАВИ ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО ПОРОЗУМІННЯ“.

Нові статті А. Бохенського.

(Самоуправа, рівноправність двох мов, шкільництво й університет.)

У черговій статті під повищим наголовком, оголошеній в „Часі“ з д. 14. ц. м., А Бохенський розглядає реальні реформи, які — як каже автор — „мають скасувати теперішній стан провізорії і кипіння“.

На першому місці ставить автор справи самоврядування, при чому покликується на недавно висловлену думку б. воєводи Борковського, що „теперішній стан.. веде щораз частіше українське населення на шлях конспірації і нелеґальних діл, а польське населення штовхає до інерції та оглядання за поліцією, яка мала би за завдання стежити за скритими ворогами“. Бохенський признає, що навіть стан гострої національної боротьби, який панував у галицьких самоуправних установах, був кращий, ніж стан теперішній, який називає станом „екс лекс“. Самоуправу, зорґанізовану на 5-ти прикметниковій виборчій ординації, автор відкидає, тому, що вона далаб „звичайну майоризацію поляків українцями з усіми поганими наслідками“; з тих самих причин відкидає ендецький проєкт, який згори дає велику перевагу мандатів польській курії. „На практиці ми мали би той стан, що нині, себто дві верстви: одна правляча й друга правлена. Ця система вже сама в собі заключає конечність постійної опозиції майоризованої ґрупи“. Зате автор схиляється до засади, на якій побудований закон про воєвідську автономію з 1922 року, а саме до проєкту двох рівних національних курій, з тим, щоби вони радили в одній, а не в двох палатах і щоби істнували спільні виконавчі (адміністраційні) органи, автор впевняє, що на практиці завсіди находяться поляки, які голосують за деякими українськими внесками і навпаки, українці голосуючі за внесками польськими, так, що теоретичний острах перед повною рівністю голосів поляків і українців на практиці безпідставний.

Крім реформи самоврядування автор висуває, як негайну потребу, мовну утраквізацію усіх написів та рівноправність двох урядових мов в усіх державних і самоуправних установах.

Автор іронізує з поверховної польонізації краю написами на всіх залізничих стаціях, коли одночасно статистика не всилі промовчати факту, що в краю українців є понад 50 відс. і порівнює ці відносини до антен, порозвішуваних над селянськими хатами здовж головних залізничих ліній у Совдепії, дарма, що в ні одній такій хаті нема радіоапарату: чужинець, мовляв, все одно не повірить ані в польський характер Галичини, ані високий цивілізаційний рівень радянського села. „Зберігаючи принцип рівних національних чинників в мішаних краях, мусимо запевнити обом національностям рівну участь у самоуправах і урядах“.

Третьою точкою, яку необхідно зреформувати, це шкільництво. Згідно з проєктом автора — каже він — треба би і в шкільництві прийняти теоретичну засаду утраквізму, однак автор сам признає, що дотеперішній вислід утраквізаційної спроби в шкільництві є препоганий. „Психольоґічне наставлення обох громадянств таке, що батьки вважають, що їх дітям діється кривда, коли вони вчаться одної мови більше. Оскільки утраквізація булаб неможлива, треба би розвинути українське шкільництво до скількости, яка відповідає потребам, — очевидно, при дальшому втриманні і розвитку польського шкільництва“. Зокрема автор порушує справу українського університету, вказуючи на трудноші її розвязки через такий вибір місця, який вдоволив би обі сторони. Конкретно автор пропонує „розслідити можливости оснування українського університету в сусідстві Львова, так, щоби студенти могли користати з культурних цінностей міста, та одночасно, щоби рятувати польськість столиці.

Наприкінці своїх уваг, у загальних висновках, автор ставить питання, чи за такий цілий ряд поважних концесій українцям послідує, як їх еквівалент, успокоєння в краю? Тут автор пригадує, що історичні результати й нинішній стан наказує шукати нових, ширших шляхів, ніж досі. Тому автор є противником всяких „угод“, які деморалізують політично й задовольняють лише максималістів, кажучи їм домагатися усе щораз більше і більше. В противенстві автор проголошує прийняти засаду мішаного краю, яка „кладе виразні границі українізації: вона кінчається там, де починається стан посідання Польщі у Східній Галичині“. Наприкінці автор висловлює жаль, що „зрив ідеї і праці“ після травневого перевороту не заторкнув національної проблеми.

„ЗАПЛАТА ЗА ЛЬОЯЛЬНІСТЬ“.

Центральний орґан ендеції „Ґазета Варшавска“ з 15. ц. м. присвячує під повищим наголовком передову статтю польсько-українським розмовам. Іронізуючи на вступі на тему „пацифікації“ „в іншому значінні, ніж пацифікація з осени мин. року“, автор статті, голова соймового Клюбу Народового проф. Рибарський, переходить до двох відомих конкретних вимог, висунених польською стороною, а саме: 1) відкликати з Ліґи Націй українські скарги і 2) проголосити льояльність до держави.

„Ця остання вимога щонайменше дуже дивна. Бо як можна домагатися від громадян польської держави заяви, що вони є її льояльними громадянами. Це не потрібне, чи годиться правлячій партії робити предметом переговорів складення такої заяви?

У здоровій і сильній державі ніколи не можна піддавати в сумнів льояльности до держави. Це обовязок кожної одиниці, кожної суспільної чи політичної ґрупи перестерігати ту льояльність. Цей обовязок стверджує конституція і інші державні закони. На його сторожі стоїть карний кодекс. Хто не є льояльним громадянином, повинен найтися під судом. Але держава не може платити за льояльність..

Однак хтось скаже, що чейже істнують досить сильні елементи, яких льояльність до польської держави може насувати поважні сумніви. І безперечно такі елементи найдуться серед українського (в ориґ.: „руского“ — прим. Ред.) населення в Галичині (Малопольсце — — прим. Ре.). Але що з цього виходить? Коли хтось не хоче погодитися з польською державою, то чи така заява змінить його відношення до держави? Буде готовий скласти її, якщо добуде з цього якісь користи. Але тоді вступаємо на дуже сковзький ґрунт. Бо тоді робиться предметом виміни, предметом політичного боргу те, що не може бути предметом того торгу. Польська держава може признати чужонаціональним елементам ті або інші права; але ніколи на дорозі заплати за те, до чого ці елементи обовязані. За нельояльність треба карати, але за льояльність не вільно платити, бо це ослаблює повагу держави..

...По дуже особливих манівцях блукає політична думка правлячого табору. „Коня з нарядом“ тому, хто зуміє її зрозуміти, хто зуміє добачити в ній виразну лінію і консеквенцію“.

— Все це дуже гарно і тішить нас, що один з нинішніх лідерів польської ендеції в окресленню поняття льояльности по суті станув уже на старому, нашому, українському становищі: що „льояльність“ у відношенню до держави міряється виконуванням законів і судовими прису-

дами, себто на її окреслення краще вживати термину „леґальности“, який не викликує ніяких сумнівів, а зате добре булоб не торкатися російської „благонадьожности“, яка лізе людині в душу. Все це — повторюємо — дуже гарно, але — чому ендеція за весь час своїх впливів у ріжних польських урядах стояла на цілком іншому становищі? Бо чейже за уряду п. Влад. Ґрабського, коли міністром освіти був його брат п. Станислав Ґрабський, тодішній всемогучий, фактичний вожд ендеції, рушення з місця справи українського університету, яку по суті признано цілком слушною, справедливою і зрілою до полагоди, узалежнено від — зложення укр. професурою заяви льояльности! І примушено проф. Романа Смаль-Стоцького скласти таку заяву, — пота бене на те, щоби потім, під претекстом не приїзду до Варшави українських учених зі Львова, похоронити цілу справу, документно використавши „заяву льояльности“ на женевському ґрунті.. А хто переводив „угоду“ з жидами, з цілою святочною помпою та всіми льояльними чолобитнями?! Цеж ніхто інший, як саме ендеція дала початок такому трактуванню національної проблеми, звела її на манівці та глядючи на неї виключно крізь призму документів, потрібних на експорт, без крихітки доброї волі при згори плянованому недотриманні даного зобовязання (постійна питома тактика п. Ст. Ґрабського!) — дискредитувала уряд і державу в очах власних громадян і підривала в них довіря до тих чинників.

Якщо нині проф. Р. Рибарський декларує зірвання з попередніми методами ендеції та авторитетно осуджує роботу п. Ст. Ґрабського, який став для українців синонімом ендеції, то це факт немаловажний, який українці готові радо прийняти до відома.

—o—

З діяльности Української Парл. Репрезентації.

Внески й інтерпеляції.

1) Внесок ч. 13 з дня 2. III. 1931 р. у справі покриття з державного скарбу коштів лікування осіб, невинно пошкодованих на здоровлю органами державної влади при переведенні т. зв. пацифікації в осені 1931 р. у воєвідствах: львівськім, станиславівськім і тернопільськім.

2) Внесок ч. 14 з дня 9. III. 1931 р. в справі катастрофального виливу в долинах рік Стрия і Опору.

3) Інтерпеляція ч. 6 з дня 10. лютого 1931 р. в справі надужить, яких допустилися старшини і підстаршини 9-го полку уланів, стаціонованого у Теребовлі, в часі т. зв. пацифікації в повіті бучацькім і підгаєцькім, тернопільського воєвідства, в місяці жовтні 1930 р.

4) Інтерпеляція ч. 7 з дня 13. лютого 1931 р. в справі побиття Антона Даки та Андрія Тисовського з Озерян командантом постерунку в Білявинцях, пов. Бучач, Михайлом Бачинським та постерунковим Мартином Островським, постерунковими з Бучача.

5) Інтерпеляція ч. 8 з дня 13. лютого 1931 р. у справі знищення крамниці кооперативи „Побіда“ в Сороках, пов. Бучач, постерунковими державної поліції в Бучачі.

6) Інтерпеляція ч. 9 з дня 13. лютого 1931 р. в справі побиття цілого ряду людей на постерунку поліції в Голгочах, пов. Підгайці.

7) Інтерпеляція ч. 10 з дня 25. лютого 1931 року у справі побиття Феця Горбаля, Анни Горбаль, 2 Байда і Насті Горбаль з Горожанки, пов. Підгайці, функціонарами державної поліції в Горожанці.

8) Інтерпеляція ч. 11 з дня 25. лютого 1931 р. у справі побиття Йосифа Миськова з Вишнівчика і Миколи Турбана та Емілії Мацала з Гайворонки функціонарами державної поліції з Вишнівчика, пов. Підгайці.

9) Інтерпеляція ч. 12. з дня 25. лютого 1931 р. у справі знущання функціонарів ДП над 3-ма арештованими ґімн. учнями на постерунку ДП. в Глубічку Великім, пов. Тернопіль, в дні 19. вересня 1930 р. з метою вимусити на них, щоби вони признались до вини злочину підпалу. (Інтерпеляція обіймає 8 сторінок машинового письма).

10) Інтерпеляція ч. 13 з дня 25. лютого 1931 р. у справі безправного шиканування членів кооперативи у Конюшках, рогатинського повіту, командантом постерунку в Конюшках Францішком Авґустином.

11) Інтерпеляція ч. 15 з дня 2. березня 1931 р. у справі загадочної смерти Сави Бойко з громади Залізці Вишневецькі, кременецького повіту, у вязниці в Кремянці та побиття його на постерунку державної поліції в Ридомлі.

З сойму.

Новеля до емер. закону.

Дня 16. березня сойм полагодив у 3. читанні алькоголевий закон. Приняли лише поправку, щоби заборона продажі алькоголю торкалася молоді до 21 року життя. Не вільно буде теж продавати алькоголю підчас виборів. Опісля сойм радив над законом про емеритуру для держ. урядовців.

У дискусії мін. Матушевський пояснював держ. проект.

Міністр сказав, що емеритальна новеля є одним із предложень, які мають зрівноважити бюджет. У бюджеті особові видатки, на оборону, на підмоги та для безробітних, сплати держ. довгів доходять майже до 90 проц. Емеритальна новеля уреальнює бюджет по боці видатків і приходів на заг. суму ок. 20 міл. Далі міністр старався доказати, що закиди начеб новеля кривдила емеритів бувш. займанних держав, є несправедливі. Емерити ті дістають ок. 75 проц. ем. заосмотрення. Таких емеритів є понад 16.000. Крім того є емерити з мішаною польською службою, яким зарахували всі літа служби в бувш. займанних державах, начеб це була польська служба. Таких є ок. 30.000, а видаток на емеритури виносить 75—80 міл. Новеля закону не передбачує погіршення становища емеритів. Підвищено ем. оплати з 3 на 3 проц. не для причин скарбових, а щоби зблизити ем. законодавство до заг. обезпеченевого законодавства умових робітників. Несправедливий є закид опозиції, що підвишка ем. оплати є рівнозначна зі знижкою платень. Новий скарбовий закон дає міністрові право зголосити внесення про знижку урядн. платень. Міністр впевняє, що коли признає це конечним для бюдж. рівноваги, то таке внесення зголосить у раді мін. Таку знижку платень уважатиме проминаючою. Платні в Польщі не є занадто високі, одначе підвишку обезпеченевої вкладки вважає постановою, що має постійно обовязувати.

У дискусії пос. **Біляк** пригадав, що багато бувших австрійських функціонарів української національности не перейшло на польську службу та не дістали емеритальних прав. Можна було сподіватися, після того як війшла в життя віденська конвенція, яка управильнює цю справу, що теперішня новеля до емер. закону візьме під увагу постанови віденської конвенції та винагородить утрати 700 родин бувш. урядовців-українців. Сталося інакше, бо новеля погіршує той фактичний стан. Бесідник добачує в цьому не стільки фіскальну причину, скільки політичні огляди. Зголошує поправку, що узгіднила би новелю з віденською конвенцією. Піддержує резолюцію пос. Великановича, щоби уряд усіх державних працівників і учителів бувш. займанних держав, яких не приняли до польської служби, приняв тепер, наскільки мають умовини до праці, а іншим, аби визначив емеритуру.

У голосуванні сойм приняв урядовий проект емеритальної новелі в 2. і 3. читанні. Всі поправки опозиції сойм відкинув.

ОСТАННІ ВІСТИ

ЗМІНА НА СТАНОВИЩІ МІН. СПРАВЕДЛИВОСТИ?

У варшавських політичних колах зачувати що міністр справедливости Міхаловський уступить, а його місце займе бувш. довголітній міністр справедливости, теперішній віцемаршал сойму Цар. Як кандидата на міністра справедливости називають теж теперішнього віцеміністра скарбу Стажинського. Міхаловський одержав би становище реєнта у Варшаві або Лодзі.

ЗЛУКА ПОЛЬСЬКИХ СЕЛЯНСЬКИХ ПАРТІЙ.

У Варшаві на зїзді представників Пяста, Визволення та Стр. Хлопського ухвалили злучити ті три партії в одну п. н. „Стронніцтво Людове“. Головою нач. ради вибрали Вітоса. Вибрали теж вик. комітет з 12 осіб.

ЗАМАХ НА РАДНИКА БІЛЬШ. АМБАСАДИ.

Торг. радника більш. амбасади в Токіо Анікієва зранив із револьверу японець Набукацу Сато, б. директор підприємства заінтересованого в риболовлі на півн. водах. Сато сказав, що замаху доконав за методи, які СРСР приноровлює в конфлікті за право риболовлі на Амурі. Той конфлікт нарушує постанови рос.-японської конвенції з 1925 р.

ПІСЛЯ ВИБУХУ БОМБИ В БУЕНОС АЙРЕСІ.

У Буенос Айресі італієць Пієреті випустив бомбу, висідаючи з трамваю. Вибух убив Пієретія і ще двох пасажирів. Кажуть, що бомба була приготована для кн. Валії і кн. Юрія, які тепер є у Буенос Айресі. Поліція не вірить у те.

ЕСПАНСЬКИЙ КОРОЛЬ У ЛЬОНДОНІ.

Еспанський король Альфонс приїхав у Льондон. Простір, що ділив публику від анґл. королівської пари, яка приїхала на привітання есп. короля, заповнили детективи. Еспанський король заїхав до палати, де є хора кн. Беатріче.

ФЕЙЛЕТОН „ДІЛА“ З ДНЯ 18. БЕРЕЗНЯ 1931.

Д. ДЕРЖАВНИК 7)

При будові державности.

Реорганізація земств. — Революційні організації і боротьба з ними.

(Докінчення)

Встановлення й охорона внутрішнього ладу і спокою в молодій Українській Державі було одним із головних завдань гетьманського уряду. 14 місяців революції ішли під знаком знищення неоднієї основи правного ладу, що захитала авторитетом державної влади. Розуміється, гетьманський уряд, стараючись привести до нормального стану внутрішнє життя в краю, взявся до реформи міського самоврядування і до ще складнішого самоврядування земського. Тут на чолі губерніяльних земств стояли українські національні елементи, переважно представники здекласованої інтелігенції, не звязані безпосередньо з місцевим життям,без відповідної фахової підготовки й досвіду. На провінції у карми земського господарства опинились люди, ще менше відповідні на ці становища, ніж по губерніяльних містах.

В квітні 1918 р. губерніяльні земські управи обєдналися у „Всеукраїнський Союз Земств“, на чолі управи якого вибрано С. В. Петлюру. Союз заняв до гетьманату становище опозиційне. Земства в такому складі, як вони були, не виявили заміру до льояльної співпраці з урядом, а навпаки, ставили йому ультиматичні домагання й загрожували.

Провідники більшовизму й взагалі соціяльно-революційних елементів вели свою агітацію, стараючись викликати заворушення та повстання.

Окремі соціял-революційні організації поставили собі завдання вести боротьбу з гетьманським урядом при помочі терористичних актів. Наслідком цієї діяльности було замордування фельдмаршала Айхгорна і кілька атентатів на гетьмана і міністрів.

Російські праві й націоналістичні кола ставились принципіяльно ворожо до самої ідеї української державности. Досить переглянути українську пресу 1918 р., щоб побачити, що вона також, майже без виїмку ставилась до гетьманського правління недоброзичливо й вела проти нього систематичну й принципіяльну кампанію. При такому стані міністерство внутрішніх справ, яке старалося заспокоїти країну, було примушене виявити твердість влади в боротьбі з антиурядовими виступами окремих осіб і цілих організацій. Супроти політичної преси була введена цензура. Так само введено репресії в формі арештів. Ці арешти викликали страшенне роздратування серед української демократії.

Уряд мусів зберігати спокій і лад у державі, навіть якби цей спокій і лад нарушували й національні українські діячі. Міністерство внутрішніх справ, яке мусіло переводити всі ці репресії й особа, яка стояла на чолі міністерства, стягала на себе головну ненависть опозиційно настроєних громадських кол.

Повторюємо, що II-ий том „Історії України“ Д. Дорошенка є високоцінним вкладом у нашу історичну літературу за останні роки. Кожний наш громадянин не тільки з вищою й середньою, але й з нижчою освітою може, читаючи її, призадуматись над причинами й наслідками недавно минулих подій. У праці Д. Дорошенка читач найде багато матеріялу для відповіді на питання, чому ми, маючи всі дані на державне життя, втратили свою державність.

—o—

З документів часу.

Карають дальше гр.-кат. священиків за виказн в українській мові!

О. Боднар, парох у Боршові, перемишлянського повіту, одержав таке письмо від повітового старости в Перемишлянах:

Starosta przemyślański L. 1063, dnia 26/2 1931. Do Wielebnego Ks. Bodnara, gr.-kat. proboszcza w Borszowie. Ponieważ Wieleb. ks. dwutrotnie nie wykonał tut. polecenia z dnia 10. II. b. r. L. 86. w sprawie nadesłania wyciągów metrykalnych chłopców rocznika 1910. i sporządzenia takowych zgodnie z obowiązującemi przepisami w myśl zarządzenia Starostwa z dnia 20. września 1930 r. L. 4371/I., a więc w języku łacińskim, przeto nakładam po myśli art. 48. rozp. Pr. R. P. z dnia 22. III. 1928 Dz. U. Nr. 36. o postępowaniu przymusowem na Wielebnego Ks. karę w kwocie 100 zł. z zamianą w razie niemożności zapłacenia kary na areszt zastępczy przez dni 5., celem przymuszenia do wykonania żądanej czynności. — Równocześnie wzywam do złożenia tej kwoty w ciągu dni 7. od dnia doręczenia niniejszego orzeczenia w Kasie Skarbowej w Przemyślanach na dochód Min. Spraw Wewn. Dział II. § 20. pod rygorem ściągnięcia kary w trybie przymusowego postępowania. — Od tej decyzji wolno wnieść odwołanie do Urzędu Wojewódzkiego w Tarnopolu przez tut. Starostwo w ciągu dni 14-tu, licząc od dnia następnego po dniu doręczenia, wyłącznie z powodu: niezgodności z tytułem egzykucyjnym, niedopuszczalności egzekucji, oraz że zarządzone środki nie są przewidziane w Rozp. Pr. R. P. z dnia 22. III. 1928 (Dz. U. Nr. 36). Odwołanie niema mocy wstrzymującej. — Starosta powiatowy: M. Grodowski.

Адміністраційний Трибунал видає рішення в метрикальних справах, виясняючи, що адміністраційна влада не має права карати священиків за ведення метрикальних витягів в українській мові. А староства карають, і то — як на нинішні часи — дуже тяжко, бо назначують найвищу кару, яка назначена в розпорядку Президента.

НОВИНКИ

— **Судили і звільнили.** Перед окружним карним судом у Станиславові закінчилась розправа проти Василя Дейчаківського та Семена Спільчака, селян з Ямниці, обвинувачених у тім, що в листопаді мин. року перетинали телеграфічні дроти на лінії Ямниця-Єзупіль та намовляли до того Дмитра Іваночку. Розправа виказала, що підсудні цілком невинні в тій справі і їх по довшім побуті у вязниці випущено на волю. Боронили д-р Волянський і д-р Перегінець.

— **Святочну академію** 40-літньої появи енцикліки папи Льва XIII „Rerum novarum" улаштовує гр.-кат. Мала Семинарія у Львові нині, у вівторок, 17. березня ц. р., в год. 20. у салі Польського Музичного Інституту (кіно „Аполльо"), Хорущина 7. Святочне слово виголосить Ексц. Митр. Андрей. — По академії концерт семинарського хору під управою Дм. Котка й орхестри під управою В. Масюка.

— **Смерть приятеля українського народу.** Дня 27. лютого помер у Берліні після довгої і тяжкої недуги відомий специяліст меншинєвих справ, правний дорадник Союзу німецьких меншин, д-р Карло Юрій Брунс, що з великою симпатією ставився до української справи. Знаючи це, українська берлінська кольонія взяла участь у його величавих похоронах, що відбулися 3. березня ц. р. і зложили на гробі прекрасний вінець з національними лентами й написом: Українці — приятелеві українського народу. Над могилою промовляв теж представник українців і зложив останній поклін людині, що не знала нічого більшого понад любов до поневолених, обовязок і справедливість.

— **З приводу ювилею д-ра Зенона Кузелі** помістила берлінська „Германія" довшу статтю ред. Шірмера, в якій з великим теплом представлена культурно-освітна діяльність Ювилята. Обширну статтю про ювилей та про діяльність д-ра Кузелі принесла також „Черновіцер Альґемайне Цайтунґ" з 30. січня ц. р., згадавши м. ін. про його давнє співробітництво в цій газеті. Незвичайно симпатичну статтю з приводу ювилею помістив хорватський щоденник „Грватскі Ліст" з 21. січня, що зокрема підкреслює звязок ювилята з славянським світом. Коротші статті й замітки принесли зрештою всі важніші берлінські часописи, напр. „Дойтше Альґемайне Цайтунґ", „Дойтше Цайтунґ", „Дойтше Таґесцайтунґ" і ін.

— **Літературна новинка.** Письменник Федір Дудко викінчив 4-ий том своєї повісти, якої три перші томи вийшли у видавництві „Червоної Калини" під загальною назвою „В заграві". Автор сподівається небавком віддати свою книжку до друку.

— **Помер з голоду.** Василь Струс із Суходолу (пов. Копичинці) заблукався в ночі, ідучи кіньми. Його найшли неживого в корчах потока Млинівки-Слобідки. Там він помер із голоду та змучення. Коні без возу найдено живі, бо вони їли суху траву та кору з дерева.

— **Труп жінки в криниці.** У Медведівцях (пов. Бучач) добули з криниці трупа 25-літн. Анаст. Мельник. Вона втопилася з причини недуги.

— **Засуджена на смерть.** Чортівський суд присяглих засудив на кару смерти Каз. Кайданську за те, що вбруїла свою дитину флітом. До вбивства намовив її любовник Гіл. Лягеш, який не хотів платити аліментів. Лягешa засудили на 1 і пів року вязниці, а 18-літню приятельку Кайданської Літинську на рік вязниці за це, що вбивство похвалила.

— **Крала доляри.** Начальник почти у Озірній Лазаревич зголосив у поліції, що хтось від довшого часу краде доляри з американських листів і річи з американських посилок. Слідство виявило, що доляри й річи крала наймичка начальника почти Антонина Земба. Вона спрятувала щодня в уряді між год. 5—7 і тоді теж спрятувала й доляри та давала їх своїй матері.

— **Перед реформою календаря.** З Женеви пишуть, що генеральний секретаріят Союза Народів звернувся до урядів усіх держав з запрошенням взяти участь в загальній комунікаційно-транзитовій конференції, яка відбудеться 27. жовтня 1931 р. в Женеві. Ця конференція має перевести також реформу григоріянського календаря та стабілізацію рухомих свят.

— **Російська преса про Шевченка.** З нагоди 70-літніх роковин найбільшого українського поета, якийсь „Пустинник" містить у російськім еміґрантськім часописі „За Свободу" більшу статтю про Шевченка. В статті поданий життєпис нашого генія та зясоване його значіння і вплив на розвиток українського руху. При кінці цієї статті Пистинника читаємо ось що: „Я знав одного старушка, який був приятелем Шевченка. Цей старушок розказував, що Шевченко ніколи не оминув жебрака, не давши йому милостині. Раз цей старушок спитав Шевченка: „Чому ти даєш гроші тим усім жебракам? Таж між ними є пяниці і нероби!" Шевченко відповів: „Раз ішов я мостом і до мене приступив жебрак та просив милостині. Я мав мало грошей, спішився, а крім того цей жебрак здавався мені здоровим неробою, який може заразз пропе мої гроші і я минув його, не давши йому милостині. За хвилину чую крик: цей жебрак з нужди скочив з моста в воду і втопився в Неві. Я думав, що він пяничка, а він видно був у такій нужді, що коли я відмовив йому милостині, він остаточно рішив покинути світ. І ось від тоді я рішив давати милостиню всім жебракам, які мене просять. Всі ми діти одного вітця, Бога, хай Бог розсудить кому я дав слушно, а кто обдурив мене."

— **Нещасливий випадок.** Іта Керн та Йосль Керн із Перемишля сиділи собі біля печі й зашивали старе убрання та балакали сердечно. Іта Керн (66 літ) зашивала стару сукню, яка занялась від печі вогнем і за хвилину ця старенька пара станула в полумях. Сусіди погасили вогонь за пізно і Іта Керн померла в лічниці, а Йосль Керн лежить у шпиталі.

— **Пригода Форда.** Король автомобілів Форд, один з найбагатших людей у світі, їхав раз автомобілем своєї фірми за Ню Йорк і по дорозі побачив шофера другого автомобіля своєї фірми, який крутився біля стоячого авта та зажурено чіхав потилицю. Форд спинив автомобіль і спитав невідомого шофера: „Що сталося?" Шофер відповів: „Ах, загубилася шруба від мотора і я не можу їхати далі". Форд потішав його: „Не журіться! Я маю при собі резервову шрубу і даю вам її". Шофер втішився і подякував і витягнув доляр, щоби заплатити за шрубу. Король автомобілів не хотів приняти доляра й сказав: „Візьміть шрубу безплатно, бо я дуже багатий чоловік і доляр для мене дрібниця". Шофер розсердився й відповів: „Чоловіче, не бреши! Ти такий жебрак як і я! Якби ти був хоч трохи багатий, то ти не їздив би автомобілем такої паршивої фірми як фірма Форда. А бачиш сам, яке це дрантя ті авта Форда: що хвилини в них щось псується, або губиться".

— **Божевільний убив дочку свого лікаря.** В домі божевільних у Шлезвіґу дочка лікаря, що опікувався пацієнтами, 10-літня Ельза Ріпкевич бавилась у городі, де працював один божевільний, Ріхтер. Ельза почала співати, божевільному не подобався її спів і він кричав, щоби вона замовкла, а коли вона співала далі, Ріхтер кинувся на неї і задушив на смерть. Як лікар вибіг з дому застав дочку мертву.

— **Перший успіх з ракетою.** Ольденбурґські часописи повідомляють, що тамошньому студентові Поґензе вдався вистріл із його нової ракети „Рак. 2". Ракета має апарат для високого повітря, фотографічний і для прискорювання та апарат до спадання. В тулові є ракета для розгону, апарат до спадання і мірник висоти. Ракета запалилася електрично на віддаль, полетіла ок. 500 м. високо, потім розіпнявся апарат до спадання і ракета з апаратами вернулася неушкоджена на землю. Чи і яке значіння може мати цей досвід, ствердять знавці.

— **Вплив тютюну на творення рака у світлі новочасної науки.** На днях оголосив проф. д-р Ф. Блюменталь висліди своїх довголітних дослідів над причинами повстання недуги рака. Наводячи ріжні причини рака, звертає проф. д-р Ф. Блюменталь увагу й на тютюн та і каже дослівно: „Найважніше, щоби тютюну не жувати ані не ликати, бо в ньому рівнож находяться субстанції, що дражнять тканини людського тіла і в певних обставинах можуть мати трійливі наслідки, а навіть побуджують розвиток рака". — Отже найкраще ані не жувати ані не курити тютюну.

— **Ловлять нелегальних іміґрантів.** Іміґраційний інспектор Джан Каба разом з 14 агентами перевели в Нюарку, Н. Дж., богато ревізій в ресторанах і білярдових салях, де шукали за нелегальними іміґрантами, або такими, що не можуть доказати, що вони правно живуть в Америці. Арештовано 20 еспанців і португальців. Їх перевезли на Елліс Айленд, а відтак відвезуть до Европи. „Чистку" в Нюарку наказало мін-ство праці з Вашинґтону.

— **Поміч безробітним в Америці.** З Вашинґтону подають, що вигасаюча сесія Конґресу ухвалила пів біліона (500.000.000) долярів на допомогу безробітним. Ці гроші призначено переважно на ріжні будови, шляхів (гостинців), реґуляцію рік і пристаней, будову військових станиць і ріжних державних будинків. Є надія, що й це трохи зменьшить безробіття.

З концертової салі.

КОНЦЕРТ „ДРОГОБИЦЬКОГО БОЯНА В БОРИСЛАВІ.

У своєму мистецькому турне загостив „Дрогобицький Боян" дня 8. березня і до Борислава. У великій, по береги виповненій салі Народнього Банку мали ми нагоду почути цілу низку народних пісень, колядок і щедрівок, опрацьованих на мішаний хор Людкевичем, Леонтовичем, Ступницьким і Кошицем та низку лемківських пісень на мужеський хор у укладі Ф. Колесси.

Хор, у складі около 60 осіб, під управою о. Северина Сапруна, вивязався зі своєї задачі під кожним оглядом бездоганно. Хор здисциплінований і зіспіваний, а давніші голосові нерівности значно стемперовані. Бо коли в давніших виступах „Дрогобицького Бояна" замітна була перевага прим. тубальних басів над несміливими сопранами й альтами, то цим разом жіночі голоси опанували свої партії так, що зовсім не були майоризовані. Також давніші отверті, т. зв. „білі" тони тенорів — цим разом уступили місця доволі сконцентрованим, округлим. Поодинокі голоси зіспівані та вишколені так, що зникають індивідуальні ріжниці і чується лише один, збірний голос. Динамічна спроможність хору значна, особливож у напрямі крещенда і колиб іще попрацювати дещо в напрямі ніжного „pp", то під цим оглядом хор не лишав би нічого до бажання. Дикція добра. Ціла програма опанована хором вповні як під оглядом мнемотехнічним (хор співає без нот), так і свобідного почування співаків, що свідчить про поважний вклад приготовчої праці співаків, а в першу черґу дириґента о. Сапруна, який своїм музичним та орґанізаторським хистом зумів поставити хор „Дрогоб. Бояна" на тому мистецькому рівні, на якому він тепер стоїть.

Зпоміж солістів слід піднести значні голосові вальори д-ра Панаса та ніжний голос проф. Сольчаника.

Т. Дуб.

УКРАЇНСЬКИЙ КОНЦЕРТ І ВЕЧЕРНИЦІ В ПРАЗІ.

Заходами Українського Т-ва „Єдність" і Української Академічної Громади влаштовано в Празі 7. березня ц. р. концерт і вечерниці. Крім гарних і по мистецьки викінчених продукцій відомої молодої піяністки *Наді Біленької* (твори Шопена і Барвінського) виповнили концертову частину соля барітона Е. Гакена, тенора В. Балтаровича і скрипака Д. Вачкаржа. — *Е. Гакен*, молодий свіжий барітон, який свій талант роз-

вивав під проводом професора Українського Педагогічного Інституту в Празі Д. Левицького, виявив усю красу свого голосу головно в низьких і середніх партіях. Найкраще вийшла у нього пісня „Ой візди, зійди"„ (в обробленні Лисенка). *В. Балтарович*, молодий український композитор і співак, учень проф. Калержабка і п-і П. Щуровської, співав Січинського „Думу про Нечая" і власну мистецьку перерібку лемківської пісні. Його голос, що визначається легкими, природніми пянами і дзвінкими, металічними верхами, здобув собі і в цьому концерті загальне признання. На ще більше признання заслуговує його композиторське мистецтво, що так яскраво виявилося у гарній безпретенсійній стилізації лемківської пісні. Чеський віртуоз-скрипак і композитор *Д. Вачкарж* грав композиції Сука і своє власне дуже оригінальне й ефектовне „Джеззове сольо". Акомпаніямент провадили п-і *Шуровська* і п. *Ермель*. Цілий концерт зробив гарне враження. Всі части програми дали численно зібраній українській і чеській публиці багато справжньої мистецької насолоди.

Забавова частина після концерту почалася балетом. В „Орієнтальному танці" Кетельбея і в „Мадярській рапсодії ч. 2". Ліста дала п. Рія Астрова два гарні зразки свого хореографічного мистецтва. Після того були танці і товариські забави.

Чистий дохід призначено для незаможніх українських студентів і для безробітних членів Т-ва „Єдність". *К. П.*

З судової салі.

За що то вже карають?

Пишуть нам з Динівщини:

Дня 20. V. 1930 р. переходили дві дівчини члени місцевого „Стшельца") біля дому чит. „Просвіти". Саме в тому часі стояв на ґанку читальні випадково селянин Андрій Романик, що в тому моменті плюнув на дорогу. За це подали ті дівчата його до Староства в Динові, мотивуючи це тим, що він їх опльовував і висмівав.

На розправі в старостві 21. V. 1930 обвинувачений поставив свого свідка, але староста Андрохович свідка не вислухав, тільки укарав його 5-дневним арештом. Коли ж обвинувачений домагався переслухання свого свідка, староста вилаяв його словами: „Świadek — taki drań jak i ty. Wy dranie! Bandyty! Wy mi chcecie rozbijać „związek strzelecki"? Wy chcecie „Łuh", jakąś jazwę bolszewicką? Ja z was skórę pościągam"...

Обвинувачений зробив відклик до Окружного Суду в Сяноці. По переслуханню його свідків, котрі зізнали під присягою, що це неправда, начеб він опльовував і висміває дівчата, Суд у Сяноці присудив йому 10 днів вязниці...

Дещо про останній день розправи Заяця і Федоровича.

Як це вже в нас коротко писалось, Назара Заяця засуджено в суботу за підпал стирт у Василеві пов. Рава Руська на 5 літ вязниці. Останній день розправи мав багато цікавих епізодів: Багато свідків, (між ними і поляки) доказувало, що підсудний Заяць в хвилині підпалу стирт Щербіцького був з ними в селі і не міг підкласти вогню.

Комендант постерунку в Жвятині Птасінський під присягою зізнав, що Назаря Заяця ніхто не бив і що зізнання про побої це брехня.

Підчас ревізії в домі Заяця поліція найшла крісові набої і вони також були доказовим матеріялом, а підсудний Заяць на розправі твердив, що ці набої лишила в його хаті поліція. Знавці зброї справді доказали, що ці набої походять з польських фабрик, а не німецьких, як це твердила поліція.

Оборонець д-р Семен Шевчук у своїй промові доказував, що розправа не виказала ніякої вини Н. Заяця та що суд як хоче, то хай засудить Заяця на смерть, бо так чи так присуд в цім процесі може опиратись хіба на тім, що прокуратор Ліпш сказав у промові: „Я на 100 проц. переконаний, що Заяць підпалив стирти".

По тих словах українська публика, присутна на салі, почала оплескувати промову д-ра С. Шевчука, а предсідник трибуналу грозив, що всіх українців викине зі салі.

Оборонець д-р Шевчук вніс проти присуду спротив і можна сподіватись відновлення того цікавого процесу.

ВІДГУКИ ДНЯ.

Два інтереси.

Знавець львівських відносин говорив не раз, не два і не десять:

— Панове. Та якби хтось рішився заложити склеп з ґалянтерією, то зробив би „майлянд".

Не було людини, яка перечилаб, значиться, людини українського походження, бо чужі часом перечили.

— В вас ще нема того вироблення, що в чехів. Ваш купець...

— Не видержить думаєте? Прошу: 40 тисяч українців — 40 тисяч скарпиток, панчіх чи панчішок місячно. Нехай тільки десята часть... Чотири тисячі — можна тільки скарпитки і панчохи продавати. А де хусточка, шалик, ковнірець, мило, підвязка, шнурівка і т. п. реформи? Кажу ще раз: „майлянд!".

Десь одного разу підслухав цю розмову чоловік, що хотів закладати якийсь склеп.

Взяв і заложив ґалянтерійний..

Після того знавець львівських відносин цілий місяць руки затирав. Таки, мовляв, його думка знайшла реалізатора.

Від ґалянтерії перейшов тепер на зовсім іншу ділянку: на фризієра (стрижій. стригольник, голяр).

— Коби хтось спритний заложив фризієрню, мав би мільйони.

Всі признавали, що мав би мільйони, бо всі вірили, що мав би гостей.

— Панове! — говорив знавець. Маємо 40 тисяч українців у Львові. Коли тільки раз на тиждень кожний обголиться, то фризієр до року купує камяницю Шпрехера. Але приймім, що не всі українці у Львові голяться, тільки деякі щотижня, а мало хто поза домом. То ще вийде гарне число: чотири тисячі, — себто по 600 гостей денно і ще чотириста в неділю рано задніми дверми. А де стриження, ондуляція, манікір, педекір, масажі, малювання брів, лиснв і волосся?! Присягаю: мільйони!

Хтось почув і заложив фризієрню.

Ні галянтерійний ні фризієрський інтерес не розганявся, а відразу рушив гальопом. Купці затирали руки, а знавець відносин думав, яке помешкання брати в їх камяницях: на 3 чи на 4 кімнати?

Минув місяць, минув другий і інтерес дещо звільнив. Вже не чвалував, а біг так трухцем, щоб не за помало і не за скоро. Потім перейшов на крок, а тепер то грозить, що возьме і стане.

Українці міста Львова не знати, що роблять. Виглядає, що ходять усі в онучках і без ковнірців та запускають коси і бороди.

Галактіон Чіпка.

За вбивство Ксені Пужак.

Минулої осені голосною була справа вбивства служниці, якої трупа найдено на горбах на Вульці за Львовом. Дня 16. ц. м. перед львівським судом присяглих під проводом предсідника Тертіля й прокуратора Городиського розпочався процес проти вбивника тієї дівчини. Обвинуваченого боронить д-р Семен Шевчук.

Акт обвинувачення говорить, що **Франц Войтило**, роджений, 1907 р. в Глинську в Жовківщині, релігії римо-кат., син багатого й поважного селянина, дня 5. XI. 1930 р. позбавив **Ксеню Пужак** життя, а то таким чином, що вдарив її пястуком у живіт, душив за гортанку і заткав їй рот долішною частиною її спідної гардероби.

Франц Войтило мешкав у своїх родичів у Глинську і 1926 р. навязав любовний звязок з Ксенею Пужак, яка тоді перебувала в його брата. В 1928 р. Ксеня привела на світ дитину, тоді ані її родичі, ані родичі батька дитини, Войтила, не хотіли її до себе приняти і Ксеня пішла до Львова служити як мамка. На нещастя Франц Войтило опинився також у Львові, де служив у 6. полку артилерії на Вульці. Тоді капраль Войтило знову навязав любовні зносини з Ксенею Пужак і навіть побирав від неї гроші. Та коли Войтило скінчив військову службу, вернув до Глинська, хотів женитись, а Ксеня вже йому не подобалась. Його родичі також забороняли багатому синові женитись з „мамкою" жидівських дітей і хоч Ксеня стала „мамкою" через нього, то Войтило порішив позбутись її, тимбільше, що інші дівчата не хотіли вийти за нього заміж, доки він не дійде до ладу з Ксенею. Згодом Ксеня Пужак призналась Войтилові, що вона знов вагітна. Тоді Войтило стрінувся з нею у Львові в Єзуїтськім Городі, пішов з нею на Вульку, обіцяв женитись, постелив їй свій плащ, просив скинути долішню частину ґардероби. Ксеня послухала, надіючись любовних пестощів. В туж мить Войтило кинувся на неї, вдарив пястуком під груди, вона крикнула „ой" і впала, а Войтило задушив її на смерть. Так він зізнав сам підчас переслухання.

Після прочитання акту обвинувачення зізнає сам підсудний. Це молодий, дуже пристійний, навіть інтеліґентний, гарно одягнений хлопець. Спокійно і доволі відважно говорить по польськи, що він убив Ксеню Пужак, але не почувається до вини. Те, що він зізнавав у слідчого судді — це неправда. До таких зізнань намовили його злодії, які сиділи з ним у вязниці. Він убив Ксеню не тому, що хотів її позбутись, навпаки, він хотів женитись з нею і це неправда, що сільські хлопці намовляли його не женитися з „мамкою" та вбити її. Войтило твердить, що любив Ксеню, а чому вбив її сам не знає. Тямить тільки, що був з нею на Вульці, хотів мати з нею любовні зносини. В останній хвилині вона не дозволила на те, примушуючи його раніш забожитися, що ожениться з нею та визначити день шлюбу. Цей факт, що вона в останній хвилині відмовила йому любовних зносин так роздратував його, що він попав у шал, кинувся на Ксеню, хотів її взяти силою, а коли вона боронилася, він, не знаючи, що робить, задусив її. Підсудний твердить, що родичі не забороняли йому женитись з Ксенею, мати навіть намовляла щоби оженився, бо якби оженився з іншою, то буде треба віддати Ксені та її двоїм дітям усі 18 моргів землі. Він навіть тужив за Ксенею, як її не бачив. При слідстві підсудний зізнавав цілком інакше, признався, що довго носився з пляном задусити Ксеню, бо вона була тягарем для нього, особливо потім, як на відпустці в Жовкві інша дівчина обіцяла йому вийти за нього замуж (Ганя Кулинець). Тепер підсудний на розправі доказує, що з Ганею Кулинець і не думав женитися, а так тільки трошки подурив її „щоби Ганю використати" в полі, де з нею стрічався. Женитися хотів тільки з Ксенею Пужак. До перших зізнань примусила його поліція, яка не била його, але він боявся, що буде бити й зізнав те, чого поліціянти вимагали.

—o—

✝ ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

Анастазія Жегаллович, жінка пароха з Вовкова, по довгій і тяжкій недузі померла у 42-ім році життя дня 1. березня 1931. В. Їй П.!

Клявдія з Вакулинських Савулова, жінка пароха в Сновичі, упокоїлася дня 18. лютого ц. р. в 68-ім році свого трудолюбивого життя. Похорон відбувся в пятницю, дня 20. II. ц. р. при численній співучасти дооколичного духовенства. В. Їй П.! — **Всім,** що віддали останню прислугу помершій, як також і тим, що висловили нам своє співчуття — щиру подяку складає **Родина.**

Полковник Кость Новохацький Дня 23. лютого 1931 року помер у Кройцберзі коло Берліна, в 61-ому році життя, бувший голова Української Військово-Санітарної Місії в Німеччині й основник Союзу Українських Старшин у Німеччині, полковник Кость Новохацький, полишаючи по собі щирий жаль у всіх, що мали нагоду з ним знатися і стрічатися.

Полк. Новохацький належав до тієї старої ґенерації свідомих українців, що ніколи не кривили душею та з щирого серця любили свій нарід і свою батьківщину, не оглядаючись на ніякі особисті вигоди. Любов України, почуття чести й обовязку та щира прихильність до всіх бідних, принижених і обездолених характеризували його як людину, що й серед найтяжчих переходів життя, особливо на еміграції, не сходив із своєї прямої лінії та непохитно тримався своїх ідеалів і переконань. Покійник більшу частину свого життя перебув поза границями рідної країни, спершу від 1896 року аж до вибуху війни на Далекому Сході як інженір при амурській залізниці та (від 1909) службовець Військової Господ. Управи і топограф Забайкальського Козачого Війська, а потім від 16. X. 1918 року як перший голова Української Військової Санітарної Місії в Німеччині, але ніколи не поривав звязків з рідним краєм та не відчужувався від свого народу. Чи на фронті, чи пізніше як голова Української Громади у Минськомх-

чи вкінці як провідник Місії для українських полонених — усюди був Новохацький щирим і горячим українцем і незвичайно серіозним та характерним робітником, що інтерес свого народу вважав своїм найбільшим приказом та волів, як сам згадує у своїх споминах, „лiпше чесно загинути, ніж нечесно жити". Для цієї чести народу він жертвував собою і своїми особистими інтересами, не оглядався на ніякі почести й визначення, а переймав на себе навіть найдрібнішу роботу, завсіди з однаковим почуттям обовязку й відповідальности. А все й усюди проявлялося живо його добре серце, яке казало йому всюди добачувати не хиби, а позитивні сторінки, яке казало йому при всякій оцінці переноситися в положення другого, яке веліло йому вкінці забувати всі провини.

Таким добрим, чулим і вирозумілим він і залишиться в памяті тих кількох десяток осіб, що працювали з ним протягом останніх десяти, незвичайно для нього важких років злиденного еміграційного життя.

Доказом цієї прихильности була й велика участь українців та чужинців у похоронному поході на тегельському цвинтарі. Хоч пізно, але й сонце усміхнулося на його похоронах і попрощало його враз із сумуючою берлінською кольонією.

Зенон Кузеля.

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюза" платив кооперативам дня 16. березня 1931 року: масло експортове і десерове пріма 4·70 зол. за кільо; літра молока 28—29 сот.; літра сметани 1·50 зол. копа яєць 6·00 зол.

Тенденція на молоко і яйця знижкова.

Театри.

Великий Міський Театр:

Вівторок, 17. березня, година 7·30 веч. „Оповідання Гофмана", опера.

Середа, 18. березня, година 7·30 веч. Виступ танкової школи Боденвізер.

Театр Ріжнородностей (в Нар. Домі):

Вівторок, 17. березня, година 7·30 веч. „Добра ворожка".

Середа, 18. березня, година 7·30 веч. „Добра ворожка".

Малий Міський Театр:

Вівторок, 17. березня, година 7·30 веч. „І що з таким робити?"

Середа, 18. березня, година 7·30 веч. „І що з таким робити?"

Кіна.

АПОЛЬО: Звукова фільма „Синій метелик" (Еміль Янінгс, Марлена Дітріх).

КАСІНО: Звукова фільма „Серце на вулиці" (Зб. Саван, Нора Ней).

КОЛЬОСЕЙ: „Хмародер" (Віліям Бойд).

ЛЕВ: Звукова фільма „Кінець світа".

МАРУСЕНЬКА: Звукова фільма „Любимець жінок" (Моріс Шевалє).

ОАЗА: „Відкіля вороття немає".

ПАЛЯС: Звукова фільма „Синій метелик" (Еміль Янінгс, Марлена Дітріх.)

ПАН: „Небезпека будуччини" (Трійливі гази). „Обвинувачую".

ПАСАЖ: „Марево смерти". „Тайна таксівки". Додатки.

ПРОМІНЬ: „Зневславлена". „Гріхи розведеної".

ФАТАМОРГАНА: „Торговиця змислів" (Гр. Гарбо, Дж. Гільберт). „Спокусник".

ХИМЕРА: „Іграшки жінок". „Уста занадто червоні".

СТИЛЕВЕ: „Життєві розбитки". „Сурми кохання".

УТІХА: „Дика орхідея", „Герої ночі".

Програма радіо.

Вівторок 17. III. 1931.

Варшава (1411,8) 10·10 Грамофонові плити. **Гельсінгфорс** (221,4) 17·25 Сольо на кларнеті. **Берлін** (419) 19·15 Оперова музика. **Рим** (441·2) 17·00 Концерт. **Прага** (486,2) 19·50 Спів. **Відень** (516,3) 12·00 Капеля Сільвінга. **Будапешт** (550,5) 9·15 Концерт солістів. **Харків** (937,5) 15·00 Оперова музика. **Ленінград** (1000) 16·00 Концерт.

Середа 18. III. 1931.

Варшава (1411,8) 12·10 Грамофонові плити. **Гельсінгфорс** (221,4) 18·40 Фортепяновий рецитал. **Льондон** (356,3) 13·00 Органова музика. **Берлін** (429) 19·00 Концерт. **Рим** (441,2) 17·00 Концерт. **Прага** (486,2) 20·00 Музика на акордіоні. **Відень** (516,3) 20·00 Пісні та арії (співає Аранеско). **Харків** (937,5) 15.00 Концерт. **Ленінград** (1000) 15·00 Народні пісні. **Москва** (1481) 10·00 Концерт.

Четвер 19. III. 1931.

Варшава (1411,8) 17·45 Концерт. **Гельсінгфорс** (221,4) 17·00 Радіоорхестра. **Льондон** (356,3) 13·00 Балляди. **Берлін** (419) 18·40 Хор. **Стокгольм** (435,4) 19·00 Свен Гедін говорить про свої подорожі до Азії. **Рим** (441,2) 17·00 Концерт. **Прага** (486,2) 21·20 Концерт Ондрічки. **Харків** (937,5) 15·00 Концерт. **Ленінград** (1000) 16·00 Концерт.

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

Українське Студентство улаштовує Великий Концерт у память 70-тих роковин смерти Тараса Шевченка в пятницю 20. III. 1931. в салі Лисенка. — Програма в афішах. 1659 2—2

Товаришки, що в 1911 р. здавали матуру в українськім ліцею для дівчат у Перемишлі, прошу подати свої точні адреси та знані їм адреси інших товаришок, щоби означити речинець зїзду. — **Ніна Селезінка, Радехів.** 1645 2-3

Подяка. Цею дорогою складаю щиру подяку Вп. Паням за батьківську опіку в часі мого одномісячного побуту у Бригідках. Зокрема дякую тов. з Малої Духовної Семинарії та М. С., що також не забували про мене. — **Романів Володимир.**

Новий Український Театр під дир. П. Карабіневича.

Угнів.
17. III. „Царевич".

Любачів.
18. III. „Танок Венери"
19. III. „Плач Ізраїля".
20. III. „Царевич".

Кінчать постановку найновішої песи В. Грубінського переклад Карабіневича **„Ленін".** 1565

Конкурс.

В містечку Витків Новий, повіт Радехів, є вільне місце на посаду міського лікаря з платнею 1.200 зол. річно з громадської каси — **зараз.**

Запевнені є також доходи, бо дооколична людність позбавлена лікарської опіки, а заможна.

У найближчім часі відчинять тут також аптику.

1640 4—10 **Начальник громади. Колєр.**

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло" В друкарні Видавничої Спілки „Діло". Львів, Ринок ч. 10.